

Heemkundige Kring

Dr. Croquet - Walem

MAGAZINE



nummer 4 - herfst 2006

Colofon

Dit magazine is een uitgave van de vzw
Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet
Walem
Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
info@heemkundewalem.be

Jaargang 2, nummer 4, herfst 2006

Redactie en medewerkers van dit
nummer:

Annick De Greve, Frans De Greve,
Marc De Wever, Richard Hofmans,
Rudy Michiels, Hugo Rom, Jan Van
Buggenhout, Tom Van Buggenhout,
Maurice Van Oosthoven, Dirk
Verreth, Kris Verreth

Verklaring foto's omslag

Voorpagina:

Overstroming 1928 - boerderij van
Corneel Nuytkens, naast het kasteel
van Emmaüs
(copyright Stadsarchief Mechelen)

Keerzijde:

Koning Boudewijn en gouverneur
Kinsbergen in Battenbroek
ter gelegenheid van de over-
stroming in 1976

Achterzijde:

Molen van Battenbroek

Inhoud

Editoriaal

Eerste schooldag en aanvang van ons tweede werkjaar

'Den Tram' en Walem

De tram is sinds 1956 uit het Walems straatbeeld
verdwenen maar Walemaars die in het eerste stuk
van de Koning Albertstraat wonen (voor de kruising
met de Lange/Korte Zandstraat) blijven beweren dat
ze "aan de wissel wonen" - vergeten is hij dus nog
lang niet...

De prehistorie

Wat we van Walem kunnen vertellen over de tijd toen
het officieel (= op papier) nog niet zo heette

Wazeitiëna

Van de N tot 'halverwege' de P: de 3 volgende letters
uit het sappig Walems dialect

80 jaar in het nieuws

3 artikeltjes uit 1926: over een erg auto-ongeval
op de Antwerpsesteenweg, een 'onrustwekkende'
verdwijning en de inhuldiging van het monument
voor de Walemse gesneuvelden

Vroeger... en nu

Het molenhuis: het staat er nog steeds, lang na de
teloorgang van de molen: een vergelijking vroeger/nu
door de huidige - trotse - bewoner

On revient toujours à ses premiers amours!

Dit geldt zeker voor Edmond Keersmaekers die
terugkeerde naar zijn geboortedorp om er de
laatste jaren van zijn leven te slijten en er zijn
jeugdherinneringen neerpende

Figurentheater

Over 'den Tist' en 'Zotte Maria'

Het molenhuis

Wat de molen met 'de Liebig' en toondichter
Ghesquiere zou kunnen te maken hebben gehad

Vrijdag 1 september 2006

Het is halfacht 's morgens en ik haast me naar de bakker. Aan de bushalte staat een jongen met een boekentas op zijn rug. Onwennig, een beetje stijf, wacht hij op de bus. Wanneer ik even later terugloop met een zak koffiekoecken, komt vanuit het dorp een tweede scholier aangelopen. Deze ventileert de spanning van de eerste schooldag op zijn manier; hij roept luidkeels naar de eerste om also zijn eigen onwennigheid te kunnen verbergen. Een klassiek tafereel aan een bushalte op de eerste schooldag; eigenlijk gaat dat al jaren zo. Tussen halfacht en acht uur troept de schoolgaande jeugd van Walem samen rond de drie bushaltes van het dorp. Wanneer de bus aankomt, stommelen ze het voertuig in; er wordt geduwd en getrokken, de snelsten bemachtigen de laatste zitplaatsen. De deuren zwaaien dicht en even later is de omgeving van de bushalte schoongeveegd.

In het tijdperk voorafgaand aan dat van 'koning auto', was de 'feytig' het aangewezen middel om naar Mechelen te rijden. Een groep trouwe gebruikers, die zich ieder jaar hernieuwt, is de schoolgaande jeugd. Velen bewaren de herinnering aan 'zich spoeien' om de bus nog te kunnen 'pakken', soms ongewassen en zonder ontbijt. Ik heb eens iemand horen beweren dat hij zelfs nog in bed lag toen de bus aan de Begijnenstraat begon te vertragen, en dat hij twee minuten later op de bus zat, hum... hoe ouder hoe straffer de verhalen...

Ondertussen is de 'feytig' de 'vaafhonderd' geworden. De verschillende generaties van autobussen volgden elkaar op: van groen naar rood naar oranje, tegenwoordig wit en met een harmonica in het midden. De oude bussen verdwenen in België uit het straatbeeld maar... doken plots terug op... in Afrika (op de foto een bus van lijn 55 Lier-Duffel-Mechelen). Veel is echter gebleven: het jonge zenuwachtige volkje dat iedere schooldag samentroeft aan de bushaltes... en oh ja, stevast zie je er ook nog wel één die zich moet 'spoeien' om de bus te halen, al dan niet gewassen.



Vóór de bus was er de tram. Door zijn ligging tussen Mechelen en Antwerpen is Walem steeds voorzien geweest van regelmatig openbaar vervoer. Dat aan de tram veel herinneringen verbonden bleven, kan je opmaken uit het eerste artikeltje van dit tijdschrift.

Bij het opstarten van deze tweede jaargang maken we meteen goede voornemens. Het is onze intentie om jullie nog meer lees- en kijkvoer te bezorgen, want we nemen ons voor om vanaf nu telkens 20 bladzijden te vullen. De succesvolle en gesmaakte rubrieken van vorig jaar zijn terug van de partij: volksfiguren, dialect, vroeger en nu, de krant van... en verhalen uit het molenhuis. We starten met twee nieuwe vervolrubrieken. In een eerste rubriek behandelen we de geschiedenis van Walem. Onlangs werd ons ook nog een handschrift aangeboden waarin Edmond Keersmaekers zijn jeugdherinneringen aan Walem op papier heeft gezet. Hij schreef deze neer tijdens zijn verblijf in het rusthuis in Battenbroek. Het lezen van deze herinneringen is als een schatkist die opengaat. Vele kleine details laten ons toe om het gewone leven van toen te reconstrueren. Langs deze weg willen we dan ook de familie van Edmond Keersmaekers van harte danken omdat zij ons dit manuscript ter publicatie wilde toevertrouwen.

Veel leesplezier!

'Den Tram' en Walem

Walemaars die voor 1956 hier woonden, zullen zich het beeld zeker herinneren: de tramsporen aan de linkerkant (komende van Mechelen) van de Koning Albertstraat, het Napelsgele tramtuig dat zich door zijn gedaver van ver aankondigde, de twee trambaltes in het dorp: de eerste aan 'Walem-brug' (ter hoogte van de huidige dagbladhandel), de tweede ter hoogte van 'Walem-kerk' (rechtover de Muskensstraat). Even verder richting Mechelen, juist voorbij de Korte Zandstraat, was de 'wissel'. Na 1964 werd het geheel afgebroken; een buslijn was actief vanaf 1956. De lijn bielde wel het nummer 52 en bebielde dezelfde haltes; deze van Walem-fort werd toegevoegd. Maar hoe is die lijn, die Mechelen met Antwerpen verbond, ontstaan? Hoe evolueerde ze, hoe werd aan het comfort van de reizigers gedacht?

A. De geschiedenis

Sinds december 1891 komt het in de betrokken gemeenteraden van Boom-Rumst-Walem-Mechelen ter sprake een vraag te richten aan de Kempische Stoomtram Maatschappij "om zo spoedig mogelijk een plan voor een buurtspoorweg van Mechelen naar Boom te bestuderen".

In overleg met genoemde gemeentebesturen (plus die van Terhagen, Duffel en Lier) en het provinciebestuur werd in februari 1892 een verlenging naar Duffel en Lier aangevraagd.

Iedere gemeente onderschreef haar deel in het kapitaal. De staat stond voor 50% borg, de provincie voor 25%; de resterende 25% viel ten laste der gemeenten. Op 22 mei 1895 werd uiteindelijk een vergunningsaanvraag met het tracé aan de regering overgemaakt.

Na enkele wijzigingen werd dit plan goedgekeurd door een K.B. van 23 juni 1896. De aanbesteding der werken gebeurde op 19 oktober 1898 voor het vak Rumst-Walem-Mechelen, een jaar later voor het deel Rumst-Boom en Duffel-Lier.

De sectie Rumst-Mechelen, met eindstop ter hoogte van de St.-Katelijnepoort, werd op 6 mei 1900 in dienst genomen. Het deel tot Mechelen-station volgde op 22 juni 1902. Rumst-Antwerpen werd bereden vanaf 15 september 1901.

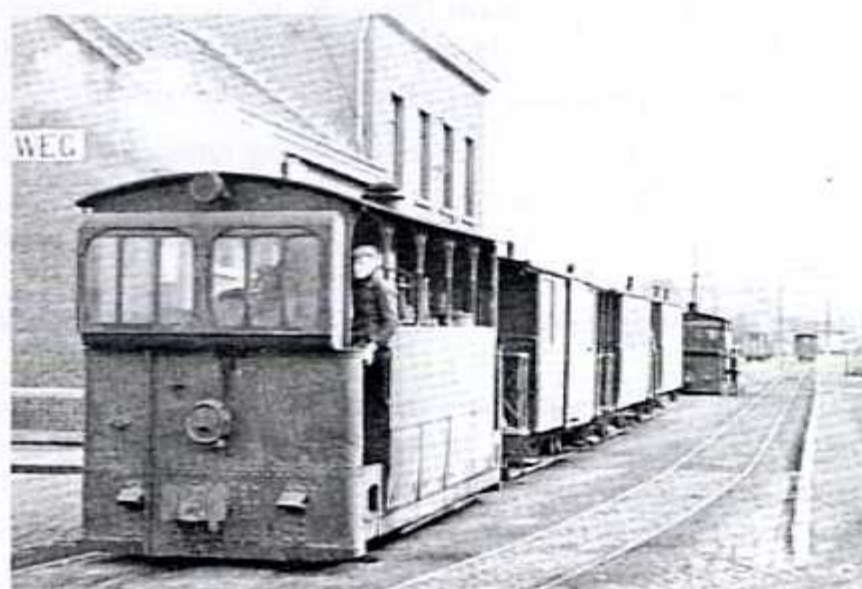
Tijdens de oorlogsjaren (1914-1918) werden de lijnen zwaar getroffen. Walem-brug was buiten gebruik, maar in mei 1915 werd deze door de Duitsers hersteld; sinds 1 oktober 1915 was de stoomtram weer actief.

Op 1 april 1920 werd de exploitatie der lijnen overgedragen aan de NMVB.

Tot zover het droge datagebeuren.

De stoomtram vervoerde zowel goederen als personen. De burgers stonden de eerste jaren wat achterdochtig tegenover gebruik ervan. Kar en paard en te voet gaan waren tot dan de vaste verplaatsingsmogelijkheden. Niemand voelde zich te mooi of te lui om 10 km te stappen!

De personenwagens werden tijdens de wintermaanden (die toen volgens onze ouders veel kouder waren dan nu) verwarmd door een 'duveltje' waarvan de schouw door het dak stak.



Beeld van de stoomtram zoals hij ook door Walem reed

Petroleumlampen zorgden voor de nodige verlichting (en stank).

Sinds 1930 werd met de elektrificatie der lijnen begonnen. De eerste elektrische tram voor Mechelen-Rumst reed op 20 oktober 1932 door de Koning Albertstraat. De stoomtram bleef echter functioneren, althans voor het goederenvervoer. Dat zou tot vlak na de tweede wereldoorlog blijven duren.

Autobusdiensten begonnen de tramlijnen te vervangen vanaf 22 mei 1955. Sinds 11 november 1956 rijden er uitsluitend nog autobussen tussen Mechelen en Rumst. De tramlijn Rumst-Boom-Antwerpen was nog tot 21 mei 1966 actief.

B. De gebruikte rijtuigen

De stoomtram werd getrokken door een stoomlocomotief type 3 (NMVB). Hiervan werden er 232 gebouwd. Hij bezat 2 stuurposten, woog 15 ton leeg en rijklaar 18,5 ton, ontwikkelde 80 PK, had 160 vlampijpen, een watertank van 2 m³ en een kolenbak van 0,65 m³. Hij ontwikkelde een maximumsnelheid van 30 km/uur en had een spoorbreedte van 1 m.

De rijtuigen:

- voor het goederenvervoer: dit waren groen beschilderde 'bakken' met aan de zijkanten twee kleine getraliede ruitjes; in het midden van de zijkanten was een grote schuifdeur voorzien;
- de reizigersrijtuigen: voor- en achteraan was er een 'open balkon'; de zitbanken waren van triplex; verder maakten het kleine kolenkacheltje (met schouw) en de petroleumlampen het interieur compleet.

De elektrische tram:

De motorwagon ('motrice'): bezat aan voor- en achterzijde besturing; het middengedeelte was voorzien voor reizigers.

De zitplaatsen waren eerst in hout, later met linnen bekleed.

Roken was overal toegelaten. Ik herinner me nog steeds de stank die in de wagons hing: een mengeling van sigaretten- en sigarenwalm, opstijgend uit de doorlopende overvolle as- en peukjesbakken, en de lijfgeur van de vaak als sardienen opeengepakte reizigers. Vooral bij vochtig weer of in de winter maakte die stank me dikwijls doodziek. Ik verkoos dan ook meestal de open balkonnetjes van de stoomtramrijtuigen die na de oorlog nog dienst deden bij de elektrische trams.

Tijdens de drukste uren waren aan de 'motrice' dikwijls 1 à 2 personenwagens gekoppeld.

C. Losse herinneringen aan de Walemse tram

Jarenlang nam ik 2 maal daags de Napelsgele tram 52 aan de halte Walem-kerk. Wij noemden de halte 'aan de Frenne' (rijwielenwinkel aan de Muskensstraat). Als het seinlichtje op rood stond, kwam hij na enkele minuten aangedonderd. Dit was ook het signaal dat de tram komende van Mechelen aan 'de wissel' (zie hoger) moest wachten.



In die tijd, toen Walem meer dan 30 herbergen rijk was, was er ook de herberg 'In de wachtzaal', uitgebaat door mevrouw Julia Goedhuys, moeder van Aline De Koninck (echtgenote M. Van Oosthoven). Hier had men de gewoonte, als er tramgebruikers in de gelagzaal zaten, een vlaggetje buiten te hangen zodanig dat de 'watman' (trambestuurder) wist dat hij eventjes moest wachten...

In een artikel verschenen in de Gazet van Mechelen in 1919 lezen we: "Dinsdag 16 april om 11 uur in de voormiddag kwam een zwaarbeladen goederentram in de Nethe terecht. De brug was open bij het opstoomen."

Een andere anekdote die ik me nog herinner uit mijn kindertijd was een brand (vlak na de tweede wereldoorlog) ontstaan in de Koning Albertstraat (in een huis vroeger bewoond door de familie Claes, later door Marcel Vergaen). De brand zou ontstaan zijn doordat de stoomtram zoveel 'damp gaf' dat 'gensters op de zolder alles in de fik staken'. Het huisje werd volledig vernield.

Dat de stoomtram zo hevig dampte, was een gebeurtenis op zich. De 80 paardjes spuwden, puffend tegen

30 km/uur, een enorme rookpluim boven zich uit. In die rookpluim zagen we inderdaad dikwijls veel gensters.

Een windwijzer hadden we toen niet nodig:

- roken we de rook van de stoomtram, dan kwam de wind uit het westen;
- roken we de Nete, dan was er noord- of noordwestenwind;
- hoorden we de spoorlijn Mechelen-Antwerpen Zuid, dan was het oostenwind;
- en hoorden of roken we niets...



De elektrische tram, vóór houthandel VILBO, nadert de halte Walem-brug.



Postkaart uit de oude doos, getiteld 'Statie' - links de stoomtram

Tot slot

De crèmegele tramrijtuigen reden een stukje geschiedenis bijeen gedurende 56 jaar. De baan is geruimd voor moderner en comfortabeler vervoer. Er rest ons alleen nog een tikkeltje heimwee, eigen aan de ouderen onder ons...

Geraadpleegde bronnen:

- De trams uit Haacht, Leuven en Mechelen in beeld - André ver Elst
- Boom, van de oudheid tot het jaar 2000 - Alex Vinck
- Tram-, trein- en busmuseum, Edgem

De prehistorie

In deze en volgende edities van het tijdschrift willen we onze 21ste eeuw komen, valt er uiteraard steeds meer te melden. lezers een brok geschiedenis meegeven: Walemse geschiedenis.

Daartoe putten we vooral uit de publicaties van pastoor Goetstouwers, die op zijn beurt dan weer inspiratie haalde uit de geschriften van de man naar wie onze beemkundige kring is genoemd: Dr. A.H.L. Croquet, en uit een aantal andere werken. Aanvankelijk zullen we telkens per editie lange periodes behandelen; naarmate we dichterbij de

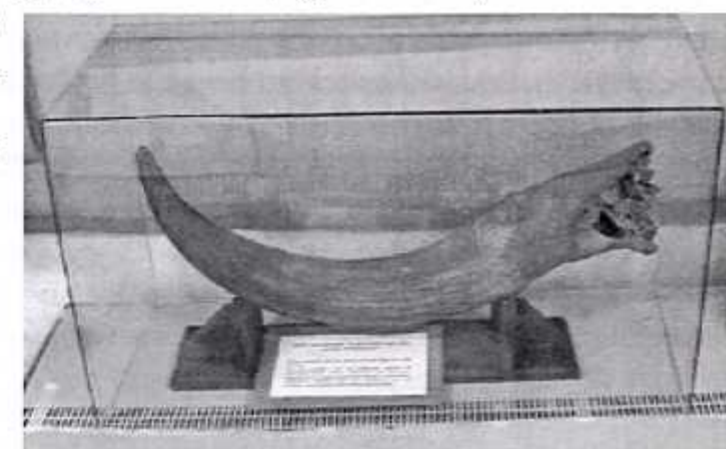
Maar beginnen we bij het begin: de prehistorie. Daar dit per definitie de periode is waarin er nog geen geschreven bronnen Walem vermelden en waarin we naar andere overblijfselen moeten kijken, berust veel van het onderstaande op beredeneerd giswerk. Dat maakt het er echter niet minder boeiend om.

Het gebied rondom Walem wordt voor het eerst in een oorkonde vermeld in 1008, waarin sprake is van het 'Waverwald' maar nog niet van de plaats 'Walem'. Tot dan lagen inderdaad ten noordwesten van Mechelen uitgestrekte bossen. Dit Waverwald strekte zich uit tussen de Grote en Kleine Nete en de Dijle. De plaats waar later Walem-kerk gebouwd werd, draagt van oudsher de naam 'Het Woud'. In Battenbroek waren vroeger twee bossen: de 'Zwarte Donck' en de 'Meire-bosschen'. In 1255 verschijnt dan een oorkonde waarin de grenzen van de parochie 'Waelhem' worden herzien: de eerste vermelding van ons dorp op papier. Die parochie omvatte trouwens aanvankelijk een veel groter grondgebied dan het dorp (ofte 'vrijheid' - zie kaartje op blz. 8).

Toch moet het gebied rond Walem reeds vroegtijdig bewoond zijn geweest: talrijke silexstukken uit het jongere steentijdperk (van 4000 tot 2000 v. Chr.) zijn gevonden op de Zonnebergen, op 'Het Woud' en langs de Oude Baan.

Er zijn zelfs overblijfselen uit een nog verder verleden: bij de werken voor de aanleg van de snelweg werden verscheidene mammoettanden gevonden, waarvan er één werd tentoongesteld ter gelegenheid van 800 jaar parochie Walem. Het gaat hier om de half-versteende slagtaand van een jonge mammoet, daterend van het einde van de ijstijd (11.000 v. Chr.). Bij het smelten van de ijskappen weken de voorhistorische dieren uit naar het noorden, waarbij vele jonge en zwakke dieren verdronken. Daardoor werden aan de zuidkant van rivieren meermaals skeletdelen gevonden.

Van 57 tot 51 v. Chr. onderwierp Caesar de Keltische Belgae en werden onze contreien ingelijfd als een deel van Gallia. Later werd Belgica een bestuurlijk zelfstandige 'provincia' van het Romeinse Rijk. Ook uit die Romeinse tijd zijn er enkele overblijfselen teruggevonden in het Walemse. In de bedding van de Oude Dijle bij het Zennegat werd in 1930 een prachtige bronzen lans gevonden en te Rumst, vlakbij Battenbroek, werd een votiefhand van Sabazios ontdekt, een Phrygisch-Thracische godheid, steeds afgebeeld als nomadisch ruiter, die de Grieken - en de Romeinen, die de Griekse goden overnamen al gaven ze ze soms een andere naam - associeerden met Zeus (zie uitgang -zios - Zeus - Deus). Deze voorwerpen rusten nu in Brusselse musea. Vermoedelijk herinneren ook enkele oude benamingen zoals 'Nix' bij het veer aan de Nete en 'Latonabeke' (de latere Stenengootbeek - zie kaartje op volgende blz.) aan de Romeinen. Nyx was de Griekse godin van de nacht en Latona (of Leto) was eveneens een Griekse godin, de moeder van Apollo en Diana.



Mammoettand voor de tentoonstelling ter beschikking gesteld door E. Moerenhout

Beiden werden ook door de Romeinen vereerd.

Er zou bij die 'Latonabeke' of 'Latoenbeke' een heiligdom hebben gestaan waar Latona werd aanbeden. Een legende van vele eeuwen later verhaalt dat bij die beek een heilige een zekere duivel verdrinkt. Dit zou kunnen slaan op de H. Lambertus die in de 7de eeuw te Battel predikte en mogelijk ook de Dijle is overgestoken en het beeld van godin Latona heeft vervangen door dat van O.-L.-Vrouw. Op die plaats zou nadien een stenen kapel zijn gebouwd die in 1542 is afgestookt door een roversbende doch de plaats is 'Capellehof' blijven heten tot aan de Franse tijd.

Ook werden enkele Romeinse munten teruggevonden rond de huidige kerk, waar eertijds de halfgod Hercules, zoon van oppergod Zeus, zijn heiligdom zou gehad hebben. Deze munten zouden verloren gegaan zijn in de eerste wereldoorlog.

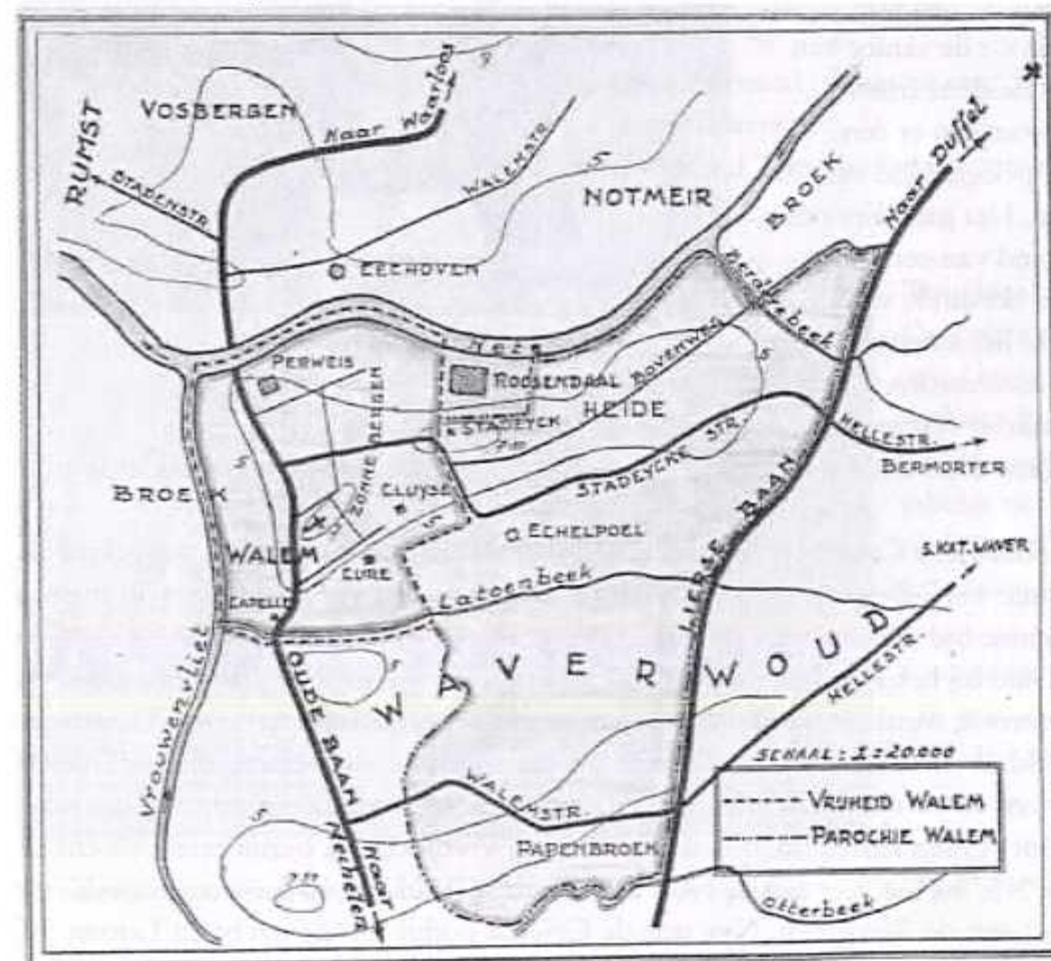
Wat we van de Franken, die vanaf 256 de Rijn overstaken en heel Gallië plunderden, hebben overgehouden, is de aanleg van de dorpsstraat en de verdeling van de gronden in gelijke delen, zoals heden nog op de kadasterkaart naspeurbaar, en, zeer belangrijk: de naam 'Walem'.

De benaming 'Walem' werd vroeger ook teruggevonden als 'Waelhem', 'Walchem', 'Walhem', 'Waelem'. Maar wat betekent 'Walem'?

Over het tweede deel van de naam, de 'em' of vroeger 'hem' bestaat weinig twijfel; daarin herkennen we 'heem' oftewel 'thuis'. De uitgang 'hem' zou dateren van de 5de eeuw en dus Frankisch zijn.

Maar van wie of wat was Walem de thuis? Over het eerste deel 'Wal' of 'Wael' bestaan verschillende hypothesen:

1) Het dorp zou zijn naam te danken hebben aan zijn eerste inwoners. Toen in de 5de eeuw de barbaren het Romeinse rijk overrompelden en zware verwoestingen aanrichtten, zouden enkele Walen, inwoners van het zuidelijke deel van België, in het huidige Walem een schuilplaats gezocht hebben en er hun thuis van gemaakt hebben.



Zo moet de kaart van Walem er indertijd hebben uitgezien. Bemerkt hoe, evenwijdig met de oude heerbaan Mechelen-Antwerpen (Oude Baan) een rivier liep, die aanvankelijk 'de Mael' en later de 'Vrijliet', 'Vrouwenliet', 'Molenliet' genoemd werd. Dit was een brede, bevaarbare rivier die toen haar wateren nog niet in de Dijle loste maar in de Nete aan de molenkiel.

2) Er zou hier in vroegere tijden een persoon gewoond hebben met de naam Walo, die zijn naam aan de plaats gegeven heeft. Ter vergelijking: Wolvertem = verblijf van Wolfaart.

3) 'Wal' komt van 'Wald' ofte 'woud': woning bij het woud.

4) 'Walem' heette aanvankelijk 'Wahalheim': woning bij het water.

5) Misschien nog meest aannemelijk: het eerste deel van de naam zou eenvoudigweg 'wal' betekenen, in de zin van dijk. Daar men vroegtijdig dijken heeft aangelegd om de Nete in haar bedding te houden, zou Walem zoveel willen zeggen als woonst aan de wal.

Feit is dat Walem niet alleen staat met deze naam: er is ook nog Walhain in Waals-Brabant, Walem en Waalem in Oost-Vlaanderen, Walem bij Valkenburg in Nederland, 3 verschillende plaatsen met de naam 'Walheim' in Duitsland.

Het staat als een paal boven water dat Walem zijn stichting en ontwikkeling te danken heeft aan zijn ligging. Het is immers gelegen op de grote baan van Antwerpen naar Mechelen en zo verder naar Brussel of Leuven: de Nete werd er met ponten overgestoken. Reeds vroeg in de geschiedenis zullen er enkele huizen gestaan hebben op de plaats waar men de reizigers moest overzetten. Het feit dat deze reizigers met hun paarden en wagens soms, omwille van slecht weer of getij, ter plekke moesten wachten en zelfs overnachten, was een goede reden om herbergen te bouwen en allerlei handeltjes op te zetten. Deze eerste handelaars hebben ongetwijfeld fel geleden onder de rooftochten van de Noormannen, die West-Europa bijna een eeuw lang (825-891) terroriseerden.

Veel stenen bouwwerken die kunnen getuigen van Walems verleden zijn er niet overgebleven. De oudste daarvan zitten/zaten onder de grond: de zware kaaimuur aan de molenkiel, de twee meter dikke fundamenteën van het voormalige 'Hof van Perwez' (latere Brouwershuis - zie 'Perweis' op kaart) en de opgegraven palen van het oude 'Hof van Bijsterveld' (opgegraven in 1887 bij de bouw van het fort). De oudste zichtbare bouwwerken zijn de kerktoeren en de ingangspoort van het kasteel van Battenbroek. Die dateren van de 13de eeuw en dan zijn we de prehistorie voorbij en belanden we in een volgend deel van de Walemse geschiedenis: de (late) middeleeuwen.

1. — La Place Communale.



Rechts op de foto het Hof van Perwez, aan de fundamenteën te oordelen één van de oudste huizen van Walem, dat spijtig genoeg tijdens de eerste wereldoorlog verwoest werd.

Geraadpleegde bronnen:

- Geschiedenis van Waelhem - A. Goetstouwers
- Geschiedenis der Vrijheid Walem - A. Goetstouwers
- De parochie Walem - A. Goetstouwers

Groot Woordenboek van Walems dialect

Het Groot Woordenboek behandelt ditmaal 'oep ne nik en ne gaa' de letters N, O en P. We hebben het 'oemmes' over de 'pekelteef' en de 'panneplekker'. Wist u trouwens dat, als u het over 'uwe palto' hebt, u eigenlijk Russisch aan het spreken bent. 'Palto' is inderdaad ABR - Algemeen Beschaafd Russisch - voor mantel. Hoe dat woord in onze

Vlaamse dialecten is beland, of omgekeerd in het Russisch, is mij een raadsel. Misschien zit tsaar Peter De Grote, die naar de Nederlanden kwam om het vak van scheepshouwer aan te leren, daar voor iets tussen. Achteraf voerde hij westerse kleding in in Rusland, waarschijnlijk ook wel palto's...

N

naa
1. nu
2. eng - nauw

naaynnagel
afgescheurd zijrandje van de nagel of nagelriem

nagelenbooi
navel

naveleks
nauwelijks

navenant (gallicisme 'à l'avenant')
in verhouding tot

neggligent zijn
nalatig, slordig zijn

ave nestel afdroye =
ave nikkel afdroye
hard werken

neuffe
naast

e neuke
een strikje

neulle
naald

oep ne nik en ne gaa (zat em oep 't tek)
zeer vlug (zat hij op 't dak)

nimmendalle
absoluut niet of niets

nimportwa
om 't even wat
(gallicisme 'n'importe quoi')

oep 't leste nipperke
op het nippertje, net op tijd

zo nokt (as ne pier)
naakt (als een regenworm) =
naakter kan niet

nondedekke, nondebotte
eufemisme voor vlock
'nom de dieu' (nondedju)

nooijès
naaister

noojen
naaien

noppes (manneke)
absoluut niets

O

oeizjena
bijna
bv.: "Oeizjena of a was bij pier kiek."
hij was bijna dood

oembakkes
masker

oemdoen
1. aandoen (bv. van kledingstuk)
2. omleggen van grond met spade of ploeg

oemliêch
omlaag

oemmes
immers

oempazjendig
ongeduldig (gallicisme 'impatient')
bv.: "Ge mut zoê oempazjendig ni zijên,
alles oep zijên taaêd."

oemternief
opnieuw

oemver
omver

oem ziêp
kapot - stuk

oepsmeiten
1. opsmukken
2. iemand kwaad maken
3. iemand ophemelen

oepstoempen
1. overmatig eten
2. iemand aanzetten (tegen zijn wil) tot eten

okkeuze
occasie (gallicisme 'occasion')

oks
1. kortaf
bv. "Wa's me da veu nen okse vent."
2. slecht geluimd (iemand)

onvervei
onvervaard, zonder schrik
bv. "A is van niks verveird."

overentwee
heen en terug

P

paat
deel, bv. "Teder ze paat; anders komen er vodde van."
(van het Frans: 1) portion → portie → spooze
of 2) part → paat)

pallul
onnozelaar

palto
jas (ook palto in het Russisch)

panneplekker
vlinder (bedoeld wordt de kleine vos of de atalantavlinder of dagpauwoog)

patattefrut
frietten, bv. "Patattefrut uit nen tipzak smokt beiter as uit een telloor."

patattenneus
rode gezwollen neus

patattenscheller
aardappelmeste

pater
weekschildkever
(naast natuurlijk ook geestelijke)

patotter
zware val, bv. "A ging daar nogal ne patotter."

péke
1. oude man
2. worteltje

pekelteef
moeilijke vrouw

pepel
vlinder

perlafin
halssnoer met parels
(gallicisme 'perle fine')

perlegrek
pain à la grecque (of à la grecht)
= speciaal dun gebakje met oppervlakkig harde blokjes suiker

pertang
nochtans (gallicisme 'pourtant')

pès
perzik (Frans 'pêche')

pèt
woedeuitval (meestal) bij kinderen;
kind met kuren, bv. "A ij zen pèt wee."

petsje
(oud) vadersje
Wordt vervolgd...

fdg

KOMT DIT ZIEN!

Op vrijdag 6 oktober tussen 20.00 en 23.00 uur (deuren om 19.30 uur) in parochiezaal d'Oude School:

doorlopende tentoonstelling en film-/diavoorstelling met beelden over de overstromingen van 1928, 1953 en vooral 1976 (dit jaar 30 jaar geleden).

We maken tevens van de gelegenheid gebruik om enkele leuke Walemse filmpjes uit de oude doos te tonen.



80 jaar in het nieuws

1926: het geboortjaar van een ongelooflijk groot aantal bekende medemenssen die allen dit jaar hun tachtigste verjaardag mogen of mochten vieren, als ze er het bijltje nog niet bij neergelegd hebben. In België werden Jos Gbjijsen, Bob Benny, Gaston Berghmans en Paul Janssen (Janssen Pharmaceutica) geboren. Het was ook het geboortjaar van Marilyn Monroe, Chuck Berry, Jerry Lewis, Mel Brooks, David Attenborough en Willy Alberti. Ook beel wat politici/royals zagen het levenslicht: Fidel Castro, Valéry Giscard d'Estaing, Ian Paisley en de latere prins Claus.

1926 was op wereldvlak een vrij rustig jaar: geen noemenswaardige natuur- of andere rampen en op politiek vlak valt vooral te melden dat Albanië een Italiaans protectoraat werd en Portugal een rechtse dictatuur, na een militaire staatsgreep. Verder baalden vooral faits divers de keranten, zoals die eerste vrouw die het Kanaal overzwemt in de toptijd van 14 uur en 39 minuten. Ook vanuit Walemse boek weinig spectaculair nieuws te melden, behalve voor de betrokkenen zelf dan...

Erg auto-ongeval

Zaterdag 26 juli

Zaterdag avond rond 8 uur, had er op de Antwerpsesteenweg een erge aanrijding plaats met een auto en motorfiets. De gebroeders René en Albert Bosschaerts, onderscheidelijk 27 en 29 jaar, wonende K. Albertstraat te Waelhem, waren per motor naar huis gereden in de richting van Mechelen. Achter hen reed een auto toehoorende aan de Rochefort, waarin met deze zaten nog 2 officieren. In tegengestelde richting kwam er een andere auto. Daar de auto, waarin de officieren, sneller vaarde dan de motor werd deze juist ingehaald op 't ogenblik dat de auto, uit Mechelen komende, hen voorbijreed. Bij het inhalen en kruisen kwam het dat de auto van de Rochefort met de achterste slijkweerder Albert Bosschaerts, die achter zijn broeder André op den motor zat, aangeraakt heeft. Hierdoor geraakte André het voorstuur kwijt en werd door de auto, die maar doorreed, de stuurstang gevat. Dit veroorzaakte een ijselijke buiteling voor de gebroeders die met hun motor wel een 5 à 6 meter uit de richting geslingerd werden. René kwam in zijn val aan wonden aan het hoofd, armen en handen. Integendeel was het erger gesteld met zijn broeder die geweldig aan inwendige pijn kloeg. De eerste zorgen werden toegediend en beiden vervoerd naar het gasthuis.

Verkeersongevallen: in 2006 schering en inslag. Maar in 1926, toen het bezit van een auto toch nog niet voor de gewone man was weggelegd en het aantal auto's dat dagelijks door Walem reed wel op 1 hand zal te tellen zijn geweest, hebben de gebroeders Bosschaerts toch wel bijzonder veel pech gehad en zal deze gebeurtenis de hele dorpsgemeenschap wel danig beroerd hebben.

Onrustwekkende verdwijning

Donderdag 15 november

Sinds enkele dagen is de verdwijning gemeld van den genaamden Louis Vertommen, oud 52 jaar, metser van beroep en wonende in de K. Albertstraat 109 te Waelhem. De man in kwestie heeft op 7 november l.l. zijn woning verlaten om te Antwerpen in de Carnotstraat eene som gelds van rond de 700,- frank te gaan ontvangen. Ook is hij daar geweest, maar sindsdien is alle spoor van Vertommen verloren, tot men van Brussel een schrijven ontving, dat hij de som wel opgetrokken, maar verloren had en niet meer naar Waelhem zou terugkeeren. Verder heeft men niet het minst bericht van den man meer kunnen inwinnen, zodat men een ongeluk vreest.

Later kwam er nog een bericht dat de man nog gezien was bij de meisjes van liebt zeden, waarschijnlijk zijn geld daar opgedaan had en niet meer naar huis durfde komen.

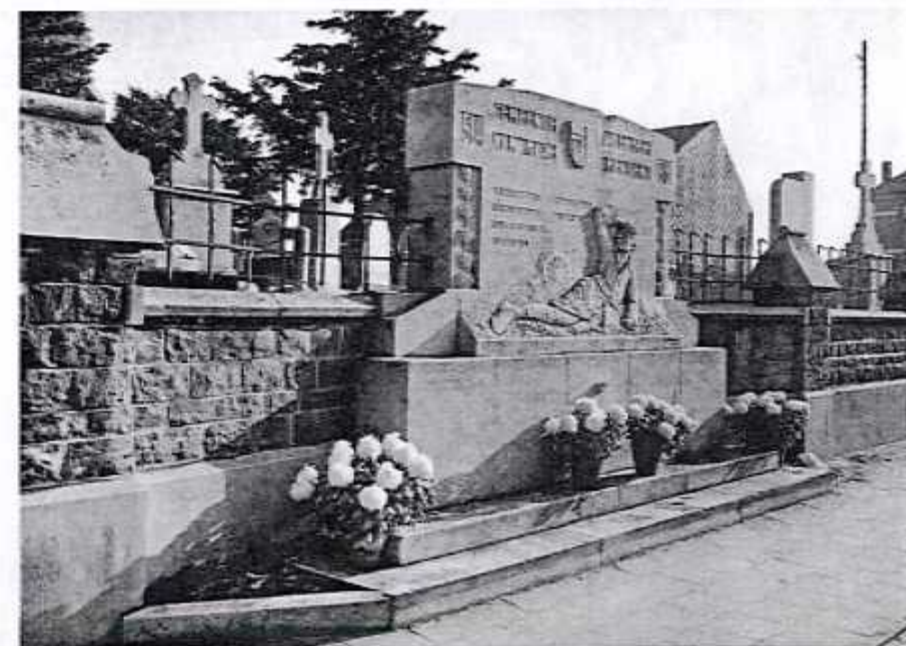
Inhuldiging monument

Waelhem huldigt zondag 26 september zes harer geliefde zonen gevallen op het veld van eer tot wier gedachtenis en eeuwigdurend aandenken een monumentale steen onder de voet der dorpskerke in den kerkhofmuur aan de groote baan werd geplaatst. Ten 9 1/2 ure werd er in de kerk de plechtige herdenkingsmis opgedragen door E.H. pastoor Van de Sande, bijgestaan door E.H. Leysen, onderpastoor, en Mertens, krijgsaalmoezenier in 't garnizoen van Mechelen. De kerk was geweldig bezet door de geloovige bevolking. Onder de godsdienstige plechtigheid hield de E.H. Krijgsaalmoezenier een vaderlandsch sermoeen en bracht al de tegenwoordigen onder de invloed van zijn gemoedelijk en priesterlijk woord. In den namiddag had de plechtige onthulling van de gedenksteen plaats. Rond 3 uur vertrok een stoet der gemeente, samengesteld uit maatschappijen van oud-strijders, de kinderen van de gemeente en aangenomen school en plaatselijke verenigingen. 't Was heer Vital Schelkens, voorzitter der Vlaamsche oud-strijders, die bij 't vallen van de drickleur die den gedenksteen bedekte, het woord nam om denzelfden aan de gemeente-overheid te vertrouwen. Baron Coppens, burgemeester, aanvaardde dit vertrouwen en hield te dier gelegenheid een korte toespraak. Nadat een afgevaardigde van oud-strijders eene gelegenheidstoespraak ook had gehouden, werden door de bewoners bloemen onder het monument neergelegd.

Het monument aan de kerk staat er in 2006 nog steeds maar de tekst op de herdenkingsplaat is al lang niet meer leesbaar. Er is echter beterschap op komst: het stadsbestuur heeft beloofd er een nieuwe plaat op te zetten en zelfs al de namen opgevraagd van de Walemse gesneuvelden - nog even geduld dus..

Gesneuvelden 1914-1918:

1. CEUPPENS Franciscus
Walem 28.4.1891
Le Havre 30.12.1917
2. CHARLES Frans
Waelhem 17.11.1890
Steenstraete 26.4.1915
3. HENDRICKX Frans
Walem 17.2.1880
Amersfoort 7.4.1917
4. HUYBRECHTS Renatus
Walem 8.4.1893
Rotselaer 12.10.1914
5. SEGERS Karel
Walem 21.8.1891
Parijs 16.10.1918
6. WILMS Désiré
Walem 3.12.1892
Niempoor 18.3.1918



Het monument vóór de kerk in de tijd toen de namen van de gesneuvelden nog duidelijk leesbaar waren.



1906 - Waelhem - Le Moulin de Battenbroeck

De windmolen van Battenbroeck overheerst met zijn hoge wieken het landschap. Via het stijgende grindpad kon men met paard en kar tot aan de molen voor het lossen en laden van de graanzakken. Weinig bomen, weinig begroeiing, een open landschap. Het molenhuis, dat volledig aanleunt tegen de dijk van de zijarm van de Nete, was toen al een tweewoonst.

Verderop bemerkt men nog de schuur (die later afbrandde). Zij behoorde bij de beerput waar het goedje, aangevoerd met schepen, werd opgeslagen tot de boeren het met de mestkar kwamen ophalen voor hun akkers.

De tweede schuur op de foto behoorde tot de hoeve die er tegenover stond (niet zichtbaar op de foto) en die bij de rechtekking van de Nete verdween.

2006 - Walem - Het molenhuis

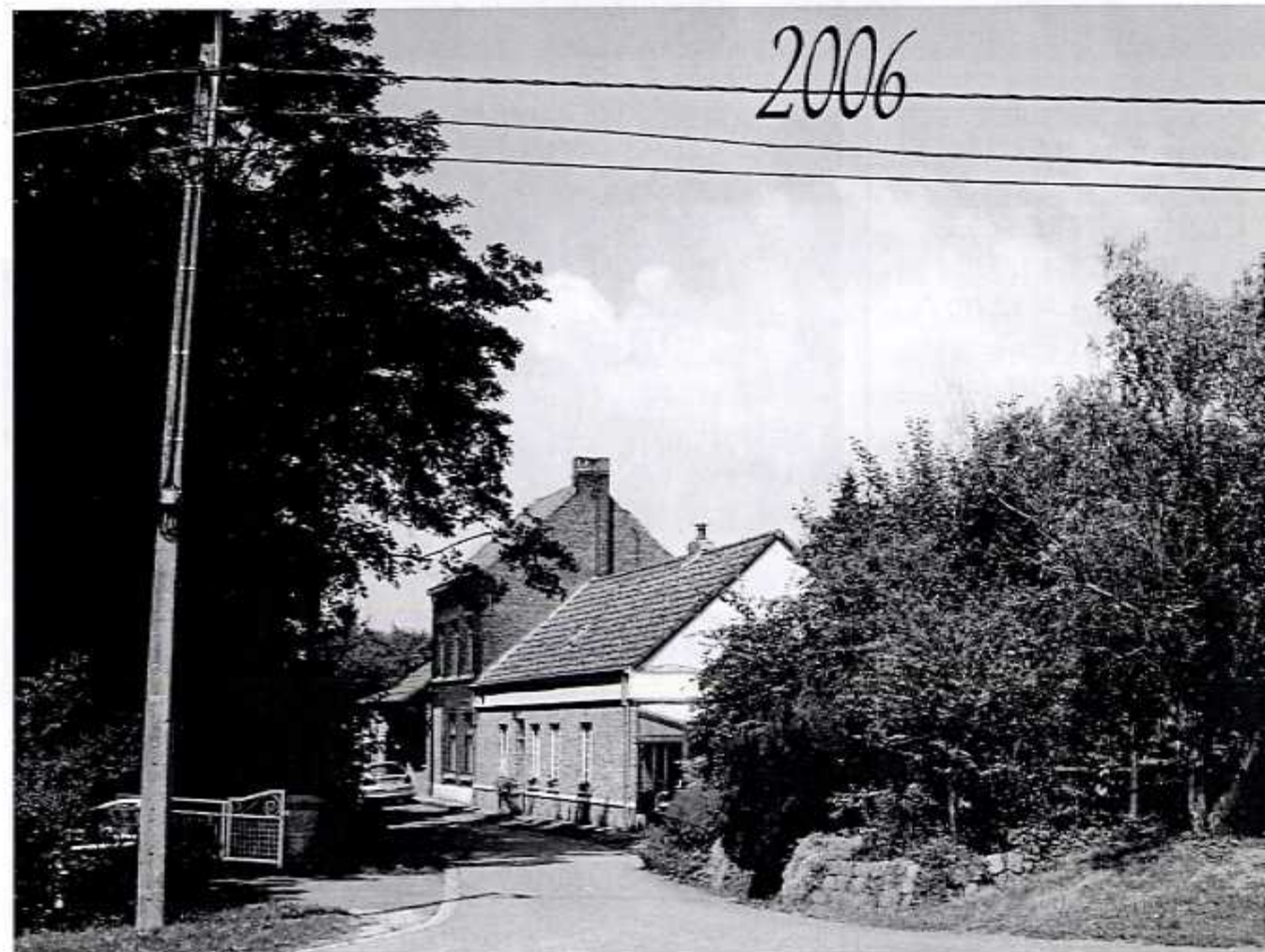
De windmolen is bij het begin van de eerste wereldoorlog door de Duitsers in brand gestoken. De toegangsweg tot de molen en de dijk is nu omgevormd tot een tuin.

Het woonhuis zelf is nog steeds een tweewoonst. De eerste woning is qua architectuur niet veranderd. Ramen, deuren en dakstructuur bleven ongewijzigd. Enkel een raam in de zijgevel werd een terrasdeur en de 'blaffeturen' verdwenen onder de tand des tijds. Een halve molensteen voor de voordeur herinnert nog aan de vroegere molen. De tweede woning werd ingrijpend verbouwd en van een bijkomende verdieping voorzien.

Veel meer **bomen en begroeiing** deden het open karakter van het landschap verdwijnen en langs de betonnen elektriciteitspaal lopen **3 lijnen** die de wolkenhemel beheersen. Symboliek: waar in 1908 dijkgraaf en polderbestuur met een grote vrijheid het gebied Battenbroeck mochten onderhouden, worden nu, anno 2006, de dijkgraaf en het polderbestuur verplicht binnen de 'lijntjes' te lopen, gehinderd door een massa wetten, reglementeringen, verordeningen en decreten van besturen allerhande, zodat men dikwijls door **de bomen het bos** niet meer ziet.



Het molenhuis in slechtere tijden: na de overstroming van 1976



On revient toujours à ses premiers amours!

Edmond Keersmaekers, de schrijver van de overpeinzingen die wij u als een vervolgerbaal willen opdienen in dit tijdschrift, werd geboren in 1906 te Sint-Katelijne-Waver en overleed in 1999 te Walem. Hij woonde vroeger aan de Oude Baan te Walem. Hij was van opleiding architect en gaf les in architectuur en meubeltekenen. Tekenen en vooral pentekenen was één van zijn geliefkoosde hobby's, een vaardigheid die hij tot op hoge leeftijd beoefende. Hij sleet zijn laatste levensdagen in het rusthuis van Battenbroek, van waaruit hij terugdacht aan zijn jeugdijaren en die mijneringen ook op papier zette. Hij overleed er op drieënnegentigjarige leeftijd.



Vanuit mijn verblijf in het rustoord Battenbroek volg ik gefascineerd de zonsondergang boven de bomen en struiken van dit mooie gebied. Langzaam krijgt de duisternis de bovenhand en mijn gedachten gaan even langzaam naar het verleden, mij welbewust dat mijn eigen loopbaan hier zijn einde nadert.

Ik beleef terug gebeurtenissen uit het Waelhem van toen, wat eertijds een lief Vlaams dorpje was waar ik mijn jeugdijaren heb doorgebracht, gevolgd door periodes in Brussel-Mechelen-Parijs-Mechelen-Antwerpen en terug Mechelen om nu de eindmeet te naderen. Mijn studentenijaren waren zeer speciaal: de meeste jongeren gingen naar de gemeenteschool van het dorp, ik volgde de lessen in de 'Ecole Moyenne' te Mechelen, een Franstalige school, samen met een vijftal anderen. Aldaar kreeg ik les in meetkunde, scheikunde, algebra en andere vakken in een taal die ik niet machtig was. Maurice van Polle van Jefke was onze leider. We trokken samen te voet naar den Bruul te Mechelen, later met de fiets of stoomtram. Ondanks de taalmoeilijkheid slaagden we er toch in onze carrière in administratie-bankwezen-fiscus-architectuur-technisch onderwijs en burgemeesterschap.

Ik zie dingen terug uit die tijd als daar waren: kermissen, sportgebeurtenissen, koopdagen, huwelijken en ook spokerij, toverij en andere evenementen. Zoals het inhalen of naar Antwerpen uitgeleiden van de Walemse Congogangers, nietwaar Jef Gios of den Dolf uit 't Huis ten Halve.

Het zal 1912 geweest zijn toen ik met mijn tante Joke de herberg van de Gene Van Noyen bezocht; hij was gebouwd naast en evenwijdig aan de Nethedijk, over de brug aan de linkerkant van de steenweg naar Lazernij. Een houten terras op de dijk was uitgebouwd tot aanmeerplaats voor kleine plezierboten, die vanuit Antwerpen kwamen en hun opvarenden afzetten om paling te eten of te dagdromen. Vanop dit terras had men een mooi uitzicht op de brug; die had een houten bevoering, waarvan het middengedeelte opendraaibaar was; ze was een drietal meter breed, met aan beide zijden een ijzeren balustrade, twee verhoogde zijvlakken voor voetgangers en twee rails voor de stoomtram Rumst-Mechelen. Voetgangers op de brug moesten zich dwars zetten, met hun rug tegen de leuning, om de tram te laten passeren. Men had een mooi uitzicht over de Nethe op Walem-dorp, een houten verhoogd bruggetje op de dijk over de molenkiel, het molenhuis, de houten windmolen, een grote hooischoor met dak in stro en het in de dijk gebouwde herbergje van floeren Trien met houten zitbanken en lindebomen. Veel daarvan verdween na overstromingen en er werd een Engels herenhuis met verdieping gebouwd, langs de overzijde van de steenweg, later afgebroken door de Waterwerken. Op de rivier dreven vissersboten met een groot kruisnet. Mus Harmoon was de beroepsvisser. Hij viste op paling, bot en spiering en verkocht die in het dorp. Dikwijls maakte hij ook jacht, meestal zonder succes, op grote zeevissen of zeehonden die met het getij meekwamen. Eens waren er drie tegelijk; de directeur van de nikkelfabriek te Duffel schoot er met een geweer op; het lichaam van een ervan werd later in Lier teruggevonden, de twee anderen bereikten waarschijnlijk terug de zee. Regelmatig kwamen er mosselboten vanuit Holland aanleggen, een oude visser liep door het dorp met een monster mosselen in een mandje en roepend: «Verse mosselen aan de brug aan twee frank den emmer!».

Walem had een zeer actieve bevolking: metsers, schrijnwerkers, meubelmakers of dagloners (die meestal te voet, later per fiets naar Mechelen of Rumst gingen werken), tevens landbouwers, hooiboeren, handelaars, bakkers, fietsenmakers en andere neringdoeners die de dorpsgemeenschap uitmaakten.

Het had een zeer speciaal uitgaansleven. Stel u voor: 35 estaminets en herbergen, 3 balzalen, bij gelegenheid nog aangevuld met 2 danstenten, 2 muziekmaatschappijen, een wielclub, een voetbalclub en een tiental spaarkasjes. Jawel, er waren 35 cafés: er was Huis ten Halve, De Roos en Stans Pijp vóór Walem-fort, de Velodrome en het houten barakje vóór de fort-brug, het eerste Dorpshuis bij de Vinus, duivenlokaal bij Tournaye, over het gemeentehuis, en vervolgens Jeanbaert, Den Beeck en De Coster vlak vóór de kerk, de Tramstatie, Vloeberghs, Buda de Stad Antwerpen, Nieke van de Maan, de Wash, Toon Groof, Jefke Crauwels, schrijnwerker, kruidenierswinkel en café, bij de Smid, Bockiljon de Biersteker, Jan Crauwels. We draaien Battenbroek in: Lode Schelkens, Het Snekke. We keren terug naar het dorp bij floeren Trien in de rivierdijk, Het Molenhuis, Jan van de Stroo, het houten barakje bij de brug. Terug in het dorp en we hebben het Primeur-café bij Mieke Wijt, de wagenmaker De Belder, Dancing Valentino en café en kruidenierswaren Crauwels, De Congo, op beide hoeken van de Kloosterstraat bakkers en café, op de hoek aan de Kloosterstraat Betteke van Hen, kruidenierswinkel en café, op den hoek aan de Kloosterstraat Café Roozendaal, verder het crémérieke en in de Zandstraat, alhoewel niet meer in Walem, Nieke Coninck.

Ik was lid en penningmeester van de spaarmaatschappij 'De Jonge Vrienden' in het Zand. Wat daar gebeurde aan teerfeesten, mosselsoupers, huwelijksfeesten en allerlei vermakelijkheden is onbeschrijfbaar. Stans was wel een echte volkscafébazin, Pier Harmoon was een vedette in het genre die het spel kon aan de waggel houden. De Witjes van Ros Mieke haalde zijn geitebok uit de weide en Georges van Hen deed met de bok een solodans. Een tuimelaar tuimelde over de steenweg van Antwerpen naar Parijs. Den Bosch ving hem op bij Walem-brug en tuimelde met hem mede door het dorp tot bij Stans, dwars door het deurpaneel tot bij de stoof. Het hoogtepunt van zotternij was een feeststoet ter gelegenheid van de gouden bruiloft der schoonouders van Lisa van den Teughel. De jonge vrienden maakten een feestwagen, den toren van Mechelen voorstellend met verlichting en beiaardspel. Jawel! Op de wagen lag een aalbak met water gevuld; een zestal pompiers in uniform liepen er rond met een handspuit. In de wagen bespeelde iemand de beiaard, ijzeren stangen opgehangen en beklopt met een hamer; de grote klok sloeg twaalf uur en een zilveren maan flikkerde boven de toren; de pompiers kwamen in actie, maar reeds beneveld zijnde bespotten ze de volkstoeschouwers in plaats van de toren. In Terpsichore werden de dienststers nat gespoten achter hun toog. Aan de brug, waar de stoet moest terugkeren, stonden drie auto's hun doorgangsbeurt af te wachten en een dame werd lichtjes nat gespoten. Dit viel niet in goede aarde en er volgde een serieuze rel. Een andere autobestuurder kwam verdoken vragen om zijn dame ook eens te bespuiten. Over de wagen heen gebeurde dit en we kregen van de vrager 50 frank. 's Avonds werd de wagen binnenin verlicht met velocarbuurlampen. Aan de bakkerij van Mathilde van Muske reed hij tegen de elektrische straatleidingen en ontstond een begin van brand. Er was geen enkele pompier nabij maar buurtbewoners wilden emmers water aanbieden. Dit was onnodig want de brand bluste vanzelf.

Een ander evenement was het huwelijk van Polle van den Echt met Odile van Heindonck. We haalden de gemeentelijke feestkanons en begonnen te bulderen van zes uur 's morgens. Toen Polle per koets vertrok langs Mechelen rond, schoten we het laatst van op de wissel, paktten ons materiaal bijeen en per fiets reden we verder langs Rumst-veer naar Heindonck en we schoten verder toen Polle daar aankwam. Onze brazero met gloeiende cokes werd aan een stok gehecht en op de schouders van twee achter elkaar rijdende fietsers meegereden langs Rumst-veer. Bij de terugkeer des avonds belandden we op Terhaegen kermis en we kwamen 's anderendaags tegen de middag in ons lokaal te Walem aan.

Wordt vervolgd...

ek

Walemse volksfiguren uit de 20ste eeuw

Jan-Baptist Reusens, in de volksmond 'den Tist' (°24.11.05 - †24.2.79)



'Den Tist' is ons bekend als een gezellige vrijgezel. Hij probeerde, zoals zovele andere alleenstaanden, de eenzaamheid te vergeten in één van de talrijke Walemse herbergen. Steeds kwam hij er waggelend buiten. Ondanks het feit dat hij uit een nest van 7 kinderen kwam en een deel van zijn jeugd in de eerste wereldoorlog viel, zag hij de mogelijkheid te studeren. Hij deed het zelfs prima. Maar toen hij de studies van architect (!?) wilde beginnen, werd hij ziek. Hij besloot dan maar om landbouwer te worden want werken kon hij als een paard en... Walemse asperges waren, toen ook al, zeer gegeerd. Gedurende zijn laatste actieve jaren werkte hij in het grasfabriekje van Mertens (Battenbroeck).

We herinneren ons 'den Tist' met een steeds lachend gezicht en een

pijpje in de rechtermondhoek. Zijn kleine flikkerende oogjes en zijn kroezelgrijs haar pasten bij een immer goedgehumeurd man. Altijd was hij gekleed in een bruine velouren broek en dito vestje.

Door zijn overdreven drankzucht werd 'den Tist' enkele keren 's morgens op straat gevonden. Op een bepaalde morgen hoorde Martin Wilms (*) hulpgeroep in de Korte Zandstraat vanuit de 'mozegoot' (zie tijdschrift 3 - dialect), die ongeveer anderhalve meter lager dan het wegdek lag. Wie spartelde daar in het vuile stinkende rioolwater? 'Den Tist'! Met man en macht werd de sukkelaar uit de drekkerige goot geholpen. Hij stonk als de pest. Thuisgesukkeld werd hij met de tuinslang afgespoten en in zijn propere bedje gedeponed... want in zijn huisje in den 'Boerenhoek' was het kraaknet!



Maria Ploegaerts, in de volksmond 'Zotte Maria'

Het was een vrouwtje dat ieder kind van na de tweede wereldoorlog zich duidelijk zal herinneren: klein, wat ineengedrongen, met donkergrijze onverzorgde haardos. Ze woonde alleen in een klein huisje in de Pastorijstraat, gelegen tussen 'den Talle den biersteker' (vader van 'Louis van Pitje') en de familie Jordaens. Het huisje, zonder verdieping, had links een groen deurtje en het lage raam ernaast was dikwijls afgesloten door 'blaffeturen' (zie tijdschrift 1 - dialect). Zelden of nooit zag men haar op straat.

Wanneer we voorbij het huisje gingen (als kind liepen we meestal), hoorden we ze prevelen, of roepen, of zingen. Ze was steeds tegen denkbeeldige personen aan het praten. Als kind werd ons wijsgemaakt dat ze met de duivel praatte. Iedereen was dan ook bang van haar. Ze werd beschouwd als een heks (Walem was vroeger als heksendorp bekend!). En wij... we wisten niet beter... Achteraf begreep ik dat het mensje schizofreen moet geweest zijn.

Wanneer de kinderen met St.-Maarten in het dorp van deur tot deur 'Sinte Mette' gingen zingen, waren er maar weinigen die aan het groene verweerde deurtje durfden aankloppen. Kwajongens (en -meisjes) treiterden het mensje door op de deur te kloppen en er zelfs stenen tegen te gooien. Niemand deed wat aan die toestand. Dit is een duidelijk beeld van sociale onverschilligheid en geneeskundige onmacht tegenover psychische aandoeningen die tot in de jaren '50 zou duren.

fdg

Verhalen van, rond en om de molen van Battenbroeck
(kroniek uit een lang geleden en lang gelogen tijd)



De winter van 1917 was bar koud, het vroom stenen uit de grond. Bovendien was het al weken windstil zodat de molen er werkloos bijstond. Tot overmaat van ramp kwam in de herberg 'Het Molenhuis' aan de molen van Battenbroeck al wekenlang praktisch geen volk over de vloer. Kortom, het was letterlijk armoe troef.

"Als de armoe de deur binnenkomt, vliegt de liefde het raam uit": met die deprimerende gedachte in

het hoofd slenterde Dirk De Meulenaere, de toenmalige molenaar (van vader op zoon sedert 1797) door de Walemsche dorpsstraat richting Battenbroeck.

Aan één van de huisgevels zag hij het veelkleurige reclamebord hangen van 'Echt LIEBIG'S Vleesch-extract', dat hem deed watertanden en, alhoewel hij nog midden in het dorp was, kon hij toch reeds in de verte de grote, onbeweeglijke wieken van zijn molen zien.

En toen kreeg Dirk De Meulenaere een geniale inval: "Als die Heeren van het Liebig-fabriekskan al een paar centiemmen betalen voor zoo'n klein reclamebordje tegen een huisgevel, hoeveel frankskes zou men dan wel niet over hebben voor reclame op mijn molenwieken, zichtbaar tot ver buiten Waelhem?"

En zo geschiedde. Aan het houten rasterwerk van de vier grote molenwieken van de fiere Battenbroeksche molen werden reclamepanelen bevestigd, zichtbaar in alle windstreken en tot ver buiten het dorp.

In het voorjaar van 1918 passeerde de toondichter Alphonse Remi Ghesquiere (° Geluwe 9 december 1866 - † Brugge 10 augustus 1964), op weg naar een voorstelling in Antwerpen, ons dorp en bemerkte, reeds ter hoogte van het fort van Waelhem, in de verte de trotse Battenbroeksche molen, met zijn opvallende en kleurrijk aangeklede molenwieken.

Het gevolg: een lang en hartelijk bezoek aan de herberg 'Het Molenhuis', waarbij vele 'Battenbroeckers' werden geledigd en dat eindigde in een warme vriendschap tussen molenaar Dirk De Meulenaere en toondichter Remi Ghesquiere.

Uit bewondering voor de wel zeer merkwaardige molenwieken en ter ere van zijn vriend Dirk herschreef Remi Ghesquiere zijn in 1902 gecomponeerde 'De trommel slaat'.

U vindt hierna de versie anno 1902 en de herschreven versie anno 1918, in de volksmond gekend als 'de Battenbroeksche versie'.

Anno 1902

De trommel slaat, de fluite gaat
De wind ontvouwt de vane
En flink op stap, het knapenschap
Komt zingend langs de bane

Hoezee, hoezee, hoezee
Hoezee, hoezee, hoezee
En vliegt de blauwvoet
Vliegt de blauwvoet storm op zee

Ei, ruimt de baan, alwaar wij gaan
Wij zonen van de helden
Die hielden vrij van slavernij
Hun veile Vlaamse velde

Hoezee, hoezee, hoezee
Hoezee, hoezee, hoezee
En vliegt de blauwvoet
Vliegt de blauwvoet storm op zee

Zijt welgezind die Vlaandren mint
De toekomst hoort ons knapen
Wij ook wij gaan, den vijand slaan
En gulden sporen rapen

Hoezee, hoezee, hoezee
Hoezee, hoezee, hoezee
En vliegt de blauwvoet
Vliegt de blauwvoet, storm op zee

De trommel slaat, de fluite gaat
De wind ontvouwt de vane
En in 't verschiet nog dreunt het lied
Der knapen langs de bane

Hoezee, hoezee, hoezee
Hoezee, hoezee, hoezee
En vliegt de blauwvoet
Vliegt de blauwvoet, storm op zee

Anno 1918

De trommel slaat, de fluite gaat
De wind ontvouwt als bakens
Een zwarte sok, een lange rok
De pas gewassen lakens

Omo, Omo, Omo
Omo, Omo, Omo
Een goed waspoeder
Goed waspoeder, dat wast zoo

Ei, rode biet, dat lust ik niet
Sprot krijg ik niet naar binnen
Maar geeft aan mij, zoo'n lekkernij
Vol vet en margarine

Leo, Leo, Leo
Leo, Leo, Leo
De Beuckelaere
De Beuckelaere, dat smaakt zoo

Zijt welgezind, die 't varken mint
De pan wordt stilaan heter
Een boerenworst en voor den dorst
Een bierje van West-fleter

Ozo, Ozo, Ozo
Ozo, Ozo, Ozo
Want ossewit-vet
Ossewit-vet, dat bakt zoo

De trommel slaat, de fluite gaat
De kind'ren zijn luidruchtig
Zoekt dan maar snel een rustig spel
Sereen en toch niet kluchtig

Velo, velo, velo
Velo, velo, velo
Een bicycletje
Bicycletje, dat rijdt zoo

